

Отримано: 7 листопада 2013 р.

Прорецензовано: 2 грудня 2013 р.

Прийнято до друку: 20 грудня 2013 р.

Далевська Т. А. Шляхи удосконалення фінансового забезпечення місцевого самоврядування / Т. А. Далевська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Випуск 24. – С. 110–113.

УДК 336. 14: 352 (045)

JEL Classification: R11

Тетяна Анатоліївна Далевська,

аспірант Київського національного торговельно-економічного університету

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті досліджено чинники, які впливають на процес наповнення місцевих бюджетів. Запропоновано підвищити обсяг доходів місцевих бюджетів шляхом створення нових робочих місць у сфері ІТ-технологій. Сформульовано пропозиції по удосконаленню податкової політики України.

Ключові слова: місцевий бюджет, механізм формування та використання місцевих бюджетів, доходна та видаткова частина бюджету.

Татьяна Анатольевна Далевская,

аспирант Киевского национального торгового-экономического университета

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

В статье исследованы факторы, влияющие на процесс наполнения местных бюджетов. Предлагается повысить объем доходов местных бюджетов путем создания новых рабочих мест в сфере ИТ-технологий. Сформулированы предложения по совершенствованию налоговой политики Украины.

Ключевые слова: местный бюджет, механизм формирования и использования местных бюджетов, доходная и расходная часть бюджета.

Tetiana Anatoliivna Dalievska,

graduate student of the Kyiv National University of Trade and Economics

WAYS OF IMPROVEMENT OF LOCAL GOVERNMENT FINANCIAL SUPPORT

Negative factors that influence on the process of local budget's forming are investigated in the article. An increasing the revenues of local budgets by creating new working places in the field of information technologies. Suggestions on improvement of the Ukrainian taxation policy.

Keywords: local budget, the mechanism of formation and use of local budgets, revenue and expenditure part of the budget.

Постановка проблеми. У системі місцевого бюджетотворення накопичився комплекс проблем концептуального, нормативного та фінансового характеру, що потребують термінового вирішення, оскільки від них залежить дотаційність місцевих бюджетів, рівень розвитку соціальної інфраструктури, а відтак уповільнюється процес розвитку самоврядування. Розв'язання цих проблем потребує глибоких знань теорії і практики прийняття управлінських рішень у сфері бюджетної, податкової і, особливо, соціальної політики як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях, вивчення та узагальнення світового досвіду забезпечення високого рівня автономії місцевих бюджетів, розробки на його основі з урахуванням специфічних особливостей розвитку економіки власних концептуальних засад подальшого удосконалення бюджетного, податкового кодексів та кодифікації нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері соціального захисту громадян.

Асиметричний соціально-економічний розвиток регіонів, відсутність науково обґрунтованої політики регіонотворення, дискредитація автономії місцевої влади – все це визначило необхідність моделювання ефективного механізму функціонування соціальноорієнтованої держави в умовах ринкової економіки та пошуку нових підходів до визначення джерел наповнення місцевих бюджетів шляхом внесення змін до бюджетного та податкового законодавства [8].

Основна ідея регіонального розвитку зводиться до двох позицій: 1) пошук дієвих напрямків збалансування засад політики регіонотворення та побудова оптимальної структури регіонів як генератора

швидкого соціально-економічного розвитку країни; 2) активізація процесів оздоровлення економіки та комплексне податкове реформування.

У реалізації другого напрямку варто зацентрувати увагу на праці як товарній позиції, ціна на який встановлюється на ринку під впливом закону попиту та пропозиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями врегулювання податкового законодавства, оптимізації механізму бюджетування шляхом реформування системи оподаткування займалися багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них Л. Маркова, М. Телішук, С. Кравченко, Боді Зві, А. Луніна, О. Василик, М. Бадида, Д. Гризоголазов, В. Бурлака, Н. Драманицька, П. Іванюта, Ш. Бланкарт, В. Міхеєв, О. Плотніков, Мертон Роберт, Г. Сукушева, Л. Ткаченко та багато інших. Але, незважаючи на наявність великої кількості наукових робіт на цю тему, вирішення спектра проблем місцевого бюджетування шляхом змін у системі оподаткування потребує проведення подальших наукових досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою цієї статті є розкриття змісту проблем фінансового забезпечення місцевого самоврядування та пошук шляхів його удосконалення. Поставлена мета передбачає виконання таких завдань: проаналізувати динаміку та структуру доходів місцевого бюджету.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на безперервний законодавчий процес у галузі податкової політики України на сьогодні рівень ефективності та дієвості застосування важелів її механізму залишається незадовільним. В економічно розвинених країнах світу податкова складова бюджету є визначальною і засвідчує інтенсивність ділової активності економіки цієї країни.

В українській регіоналістиці ситуація кардинально протилежна: індикатором наявності будь-яких економічних процесів у цьому випадку стають не податки як явище, а обсяг отриманих міжбюджетних трансфертів [9, с. 35–37]. Аргументом цьому ствердженню є аналіз формування дохідної частини бюджету м. Вінниці.

Як видно з рис. 1, протягом 2008–2013 рр. у структурі доходів бюджету м. Вінниці переважають не лише надходження від податків, а й суми трансфертів.

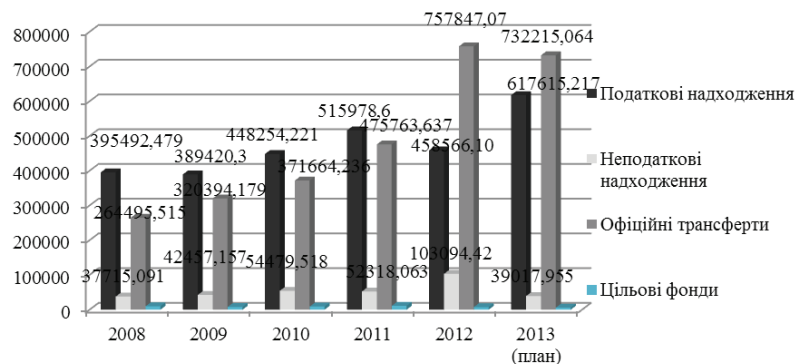

Рис. 1. Динаміка надходжень до бюджету Вінниці (2008–2013 рр.), тис. грн.

У 2008–2011 рр. простежувалася позитивна тенденція, за якої податкові надходження переважали за обсягом суми трансфертів. У 2012р. обсяг наданих трансфертів (майже 757 млн грн) був найвищим. Це відбулося здебільшого за рахунок спаду ПДФО. У 2013 р. заплановано збільшення податкових доходів та передбачено зменшення очікуваних трансфертів.

Протягом останніх 5 років, загальний обсяг доходів варіював. ПДФО є основним бюджетоутворюючим податком. Його обсяг зазнав найбільшого спаду у 2012 р, порівняно з 2011 р. (у розмірі 95 843 тис грн). У 2010 р. та 2011 р., порівняно з попередніми, ПДФО збільшувався на 51 млн грн та 58 млн грн відповідно. Незважаючи на таке збільшення, у місті простежувався спад сплати, внаслідок впливу кризи попередніх років.

Недостатній обсяг залучених доходів вимагає пошуку додаткових джерел наповнення бюджету. Фінансова допомога у вигляді міжбюджетних трансфертів, яка перевищує 50% дохідної частини бюджету (рис. 2), сьогодні не може бути альтернативним джерелом його наповнення. Найбільш значущим у розрахунках інтегрального коефіцієнта фінансової стійкості є коефіцієнт роботи місцевої влади над підвищенням рівня фінансової незалежності, відповідно над зменшенням обсягів отриманої фінансової допомоги [1, с. 153–157].

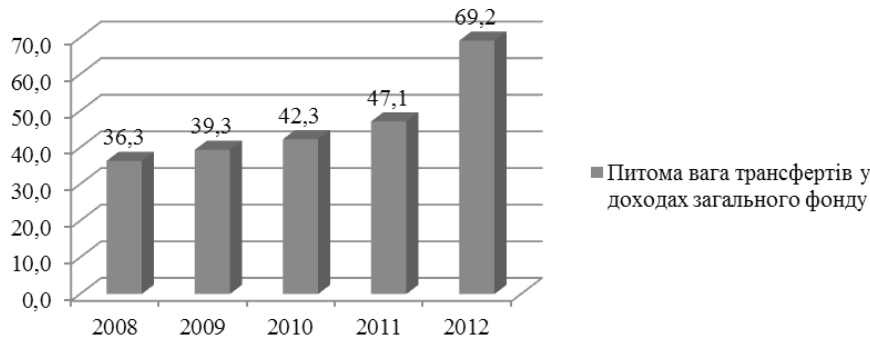

Рис. 2. Динаміка питомої ваги обсягу трансфертів у доходах загального фонду бюджету м. Вінниці упродовж 2008–2012 рр., %

Як свідчать дані рис. 2, протягом періоду спостерігається позитивна тенденція, що означає збільшення залежності місцевої влади від центру. ПДФО є основним податком, який формує I кошик, та спрямовується на фінансування делегованих завдань. Спад ПДФО у 2012 р. свідчить про зростання залежності місцевого органу влади від уряду.

Серед проблем наповнення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами варто зазначити дестабілізуючу фінансову політику вищих органів державної влади, дисбаланс у можливостях країни і фактично здійснених кроків саморозвитку. Парадигма інтенсивного розвитку економіки будь-якого регіону ґрунтується на побудові нової концепції формування і використання місцевих бюджетів, на обґрунтуванні необхідності застосування альтернативних джерел наповнення бюджету [5, с. 5–20].

Визначення шляхів удосконалення фінансового забезпечення виконання повноважень органами місцевого самоврядування впливає із аналізу механізму функціонування соціальної держави в ринкових умовах. Беззаперечним є факт, що всі блага, рівень споживання яких забезпечує відповідний рівень життя громадян, створюються у сфері виробництва та надання послуг. Ця сфера потребує ресурсів, використання яких у поєднанні із технологією в певних співвідношеннях задовільняє ритм і якість виробничих процесів.

Існують об'єктивні та суб'єктивні обставини неможливості збалансування потреби у всіх видах ресурсів і найбільш раціонального їх використання. У результаті такої розбалансованості виникають процеси, що призводять до необхідності перерозподілу ВВП та соціального захисту певних груп громадян, що потрапили в скрутне матеріальне становище. Такий перерозподіл у країні забезпечується через механізми державного регулювання економіки. Ці механізми передбачають регулювання фінансових потоків та забезпечення їх збалансування. Безсумнівно, на регіональному рівні розвиток сфери виробництва та надання послуг повинен бути основним інструментом повноцінного формування бюджету та способом вирішення проблеми фінансової залежності місцевої влади.

Комплексне податкове реформування передбачає раціональний та науково обґрунтований вибір об'єкта, що оподатковується. Об'єкт має відповідати принципам ефективності, реальності, комплексності. У таких умовах висококваліфікований трудовий ресурс як база оподаткування може стати елементом наповнення бюджету власним ресурсом. Висококваліфікований трудовий ресурс може стати рушійною силою науково-технічного прогресу, основою розвитку виробничої сфери та активізації економіки країни. Своєю чергою, розвиток економіки сприятиме збільшенню обсягів споживання за рахунок формування високої ціни на працю як товар.

Розробка стратегії господарювання та державного регулювання ринку праці на місцевому рівні повинна узгоджуватися із ринковими механізмами. Влада повинна сприяти створенню робочих місць за видами діяльності, що мають високий низкоеластичний попит не тільки на внутрішньому, а й на зовнішньому ринку. Як приклад, таким видом діяльності може бути сфера ІТ-технологій. Аналіз сучасного світового ринку праці свідчать про дефіцит висококваліфікованих спеціалістів у цих сферах. Одне робоче місце створює ще три робочі місця в інших сферах: торгівлі, обслуговування тощо. Додаткове створення робочих місць сприятиме збільшенню обсягів споживання, в т. ч. на нерухомість як результат капітального будівництва. Своєю чергою, розвиток будівництва активізує інші суміжні з ним напрямки, що в кінцевому результаті сприятиме збільшенню обсягів виробництва, ВВП та надходжень до бюджету.

Висновки. У сучасних умовах суспільна значущість реформування механізму формування і використання місцевих бюджетів шляхом оптимізації податкової політики зростає. Сьогодні податки варто

розглядати як інструмент розвитку регіональної економіки та місцевого самоврядування. Проблеми наповнення місцевих бюджетів ресурсами: безробіття, низька офіційна заробітна плата, низька продуктивність праці, недосконале податкове та бюджетне законодавство, низька цінова конкурентоспроможність, високий рівень тіньової економіки. Ці проблема тягнуть за собою видатки на соціальний захист населення в сумі, що значно перевищує дохідну частину бюджету.

Такий спектр проблем вимагає перегляду та зміни загальної концепції функціонування соціально-орієнтованої держави у ринкових умовах господарювання. Розвиток сфери виробництва повинен стати основним інструментом повноцінного формування бюджету та способом вирішення проблеми фінансової залежності місцевої влади, а оподаткування праці як товару низькоеластичного попиту повинно стати дієвим альтернативним джерелом наповнення бюджетів.

Велике значення потрібно надати створенню умов для розвитку людського капіталу, мінімізації трудової міграції, удосконалення системи надання освіти, адже підвищення якості робочої сили, яка має низько еластичний попит, зміна ставок оподаткування та розвиток окремих видів діяльності може збільшити надходження до бюджету. Низькоеластичний попит на конкурентоспроможний програмний продукт не спровокує зміну поведінки зарубіжних контрагентів. У майбутньому цей напрям можна розвивати з орієнтацією не тільки на експорт, а й на внутрішній ринок.

Література:

1. Бучакчийська Ю. А. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування / Ю. А. Бучакчийська // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 4 (16). – С. 157–161.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456- VI, зі змінами і доповненнями № 5428-17 від 16.10.2012 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985, ратифікована Законом України від 15.07.1997 №452/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Маркова Л. Г. Місцеві податки і збори як чинник формування доходів місцевих бюджетів / Л. Г. Маркова, В. Б. Хмельницька // Фінанси України. – 2012. – № 9. – С. 5–20.